

Høringsinnspill fra Tyrilistiftelsen

Innledning

En utbredt bekymring er at reformen skal føre til økt bruk av illegale rusmidler, og at den skal sende feil signaler til unge om at den typen rus er akseptert av samfunnet. Tyrili, en av Norges største tilbydere av rusbehandling, har behandlet unge mennesker med rusproblemer i fire tiår. Vår erfaring er at straff ikke hjelper flertallet, men gjør vondt verre.

- Tyrilistiftelsen støtter intensjon og målsetting som ligger til grunn for NOU utvalgets forslag om å flytte samfunnets reaksjoner fra straff til hjelp for bruk og besittelse av rusmidler til eget forbruk.
- Tyrilistiftelsen støtter regjeringens forslag i Prop. 92 L (2020-2021) med de endringsforslag som foreligger.
- Tyrilistiftelsen støtter intensjonen i Representantforslag Dokument 8:119 S (2020-2021) om å styrke helsetjenesten for personer med rusproblemer og økt forebygging overfor barn og ungdom.

Kunnskapsbasert ruspolitikk

I 2004 kom den første rusreformen som ga rusavhengige pasientrettigheter og likestilte dem med andre behandlingstrengende i helsevesenet. Synet på rusavhengighet som et moralsk og strafferettslig anliggende, har likevel hengt igjen i mange deler av samfunnet. Rusreformen som forhåpentligvis vedtas av Stortinget, er en naturlig fortsettelse av reformen fra 2004, og vil endelig plassere problematisk rusbruk der det hører hjemme: som et helseproblem man skal få behandling for. Tyrilistiftelsen viser til Verdens helseorganisasjon (WHO) sin definisjon av rusmiddelavhengighet som en biopsykososial lidelse, ikke et atferdsproblem. Tyrilistiftelsen mener denne forståelsen av rusavhengighet bør ligge til grunn for politikktutforming, helsevesenets tilbud og øvrig hjelpetiltak. Det vil føre til økt rusmestring, bedret helsetilstand, bedre tilfriskning og økt sosial integrering i samfunnet for den enkelte.

Tyrilistiftelsen støtter en kunnskapsbasert og human ruspolitikk.

Kunnskapsgrunnlaget som Prop. 92 L (2020-2021) bygger på er utvetydig; den strafferettslige måloppnåelse oppveier ikke de negative konsekvensene av straff. Vi må møte rusproblemer uten trussel om straff, men kunnskapsbasert og tilgjengelige helsetjenester.

Reelt skifte – mindre stigmatisering

Paradigmeskiftet denne reformen representerer i samfunnets syn på mennesker med rusmiddelbruk og avhengighet har bred støtte i forskning-, fag- og brukermiljøer. Dersom intensjonene og målsettingen for reformen skal bety *reelle* endringer, er det avgjørende å ha en konsekvent tilnærming som ikke går på kompromiss med ønske om å flytte samfunnets reaksjoner fra straff til hjelp. *Hjelp og frivillighet* må være konsekvente og bærende prinsipper for å kunne yte rett hjelp. Adgang til bruk av sanksjoner og tvang er allerede tilstrekkelig hjemlet i eksisterende helse-, sosial- og barnevernlovgivning.

Tyrilistiftelsen støtter avkriminalisering av bruk- og besittelse av rusmidler til eget forbruk, samtidig som forbud mot narkotika og omsetting opprettholdes. Tyrilistiftelsen støtter forslag til nedre- og øvre terskelverdier slik det fremgår i Prop. 92 L (2020-2021)

Straffens negative konsekvenser

De som kommer til behandling i Tyrilistiftelsen har ruset seg i mange år, tross sin unge alder. De har med seg et problem som har rukket å vokse seg stort. Mange har vært i fengsel, både en og flere ganger, og med det skaffet seg et kriminelt nettverk og identitet som forbryter. De opplever en ytterligere personlig belastning av domfellelse og soning for rusrelatert kriminalitet som bruk, salg og besittelse av rusmidler - ofte i en kombinasjon. Forskning viser at det er sammenheng mellom tidlig kriminell debut, kontakt med justisapparatet og fare for videre utvikling av kriminell og antisosial atferd. Å være kriminell har betydning for flere enn den det gjelder. Identiteten og stigmaet straffer også den enkeltes familie, pårørende og barn.

Tyrilistiftelsen mener at samfunnets bruk av ressurs i justissektoren ovenfor denne målgruppen vil kunne benyttes mer effektivt i både forebyggende og behandlende henseende innenfor helse- og sosialsektoren. Tyrilistiftelsen støtter i tillegg forslagene som tar til orde for at denne rusreformen bør følges av nye reformer, innen behandling og forebygging av rusavhengighet.

Den ønskede signaleffekten

Rusmidler blir selvsagt ikke legalisert med rusreformen. Å bli innkalt til en samtale om rusbruken din, med foreldre til stede om du er mindreårig, er ikke en reaksjon de fleste unge mennesker tar lett på. For foreldrenes del, er det den store skrekken. Å risikere å bli visitert av politiet og fratatt rusmidlene du har kjøpt, er heller ikke attraktivt. Viktigere er likevel synet på rusavhengighet som kommer med reformen, et syn vi har forfektet i årevis: hvis rusbruken din kommer ut av kontroll, betyr det ikke at du er kriminell og et dårlig menneske.

Det betyr at du har et helseproblem, og skal få tilbud om behandling. Blir problemet stort nok, kan du bli pasient.

Det viktigste signalet vi sender til unge mennesker, hvis rusreformen blir vedtatt, er at vi ikke skal stigmatisere og brennmerke deg, og sende deg videre i ditt utenforskap, om du har brukt et illegalt rusmiddel. Signalet vi vil sende, er at du har verdi i deg selv og skal møtes med respekt, der du er – og tilbys faglig fundert hjelp, hvis du har behov for det. Vi skal hjelpe deg. Ikke straffe deg.

Med vennlig hilsen
TYRILISTIFTELSEN

Anders Dalsaune Jansen
Stiftelsesleder